

Datum: 17 juli 2025

Bezoekadres
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
Postadres
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Telefoon
070 351 97 51
Fax
070 354 46 42

Geachte leden,

Op 10 juli 2025 heeft de Unie van Waterschappen samen met LTO Nederland, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) een belangrijke stap gezet in het stikstofdossier. Met het gezamenlijke *‘Bouwstenendocument emissiereductie landbouw: Vergunningverlening in Nederland weer in beweging’* hebben we een bouwsteen aangedragen voor het startpakket van het (demissionaire) kabinet, waarmee wij bijdragen aan het oplossen van de stikstofimpasse in Nederland.

Achtergrond

Recente gerechtelijke uitspraken hebben ertoe geleid dat in Nederland de (natuur)vergunningverlening op grote schaal is stilgevallen. Dit heeft gevolgen voor duizenden bedrijven en belangrijke maatschappelijke opgaven, zoals de landbouw, wonen, de energietransitie, waterveiligheid en natuurherstel. Ook de economische schade loopt volgens recent onderzoek inmiddels in de miljarden euro's ([Problematiek rondom stikstof en PFAS | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)). Ook de waterschappen ondervinden grote problemen met stikstof, onder andere bij dijkversterkingsprojecten en maatregelen voor de waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Onder leiding van de minister-president heeft de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) in april 2025 een startpakket gepresenteerd ([Kamerbrief over startpakket Nederland van het slot | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)). De kern van het startpakket bestaat uit een set van juridische maatregelen, waaronder de introductie van een rekenkundige ondergrens, het uit de wet halen van de kritische depositiewaarde (KDW) en een eerste set aan maatregelen waaronder maatregelen in een zone van 250 meter rondom de Peel en de Veluwe. Tegelijkertijd werkt de MCEN aan een totaalpakket dat in het najaar moet worden vastgesteld.

Het startpakket is een stap in de goede richting, maar is onvoldoende om de vergunningverlening weer op gang te brengen. Het grote knelpunt is de borging van de voorgestelde maatregelen. Om Nederland van het stikstofslot te halen, zijn naast juridische maatregelen ook een geborgd pakket aan maatregelen voor stikstofreductie en natuurherstel nodig. Ook de Raad van State wijst in haar voorlichting op de rekenkundige ondergrens op dit risico ([voorlichting raad van state rekenkundige ondergrens](#)). Concreet betekent dit dat er stevige afspraken gemaakt moeten worden over doelbereik, financiering en uitvoerbaarheid van de voorgestelde maatregelen.

Inmiddels liggen duizenden projecten in Nederland al maanden stil en hebben inwoners en ondernemers – waaronder boeren - weinig perspectief. Meer dan 10.000 bedrijven verkeren in

onzekerheid. Investerings stagneren, de woningbouw loopt vertraging op en evenementen worden geannuleerd. Tegelijkertijd blijft natuurherstel achter en worden provincies door gerechtelijke procedures steeds verder in het nauw gedreven.

Bouwstenendocument emissiereductie landbouw

Om een stap in de goede richting te zetten hebben LTO Nederland en IPO het initiatief genomen om te werken aan twee bouwstenendocumenten. Eén bouwstenendocument gericht op emissiereductie bij de landbouw om de vergunningverlening weer op gang te brengen en één bouwstenendocument gericht op natuurherstel.

De eerste bouwstenennotitie die op 10 juli 2025 naar buiten is gebracht, is bedoeld om de vergunningverlening (deels) weer op gang brengen ([Gezamenlijke-bouwsteen-emissiereductie-landbouw.pdf](#)). Deze bouwstenen voorzien - in tegenstelling tot het startpakket - wel in een borging van de maatregelen. De Unie, VNG en NAJK hebben de inhoud van dit bouwstenendocument onderschreven en mede-ondertekend.

Het bouwstenendocument is gestoeld op drie kernprincipes:

- 1. Afrekenbare stikstofreductiedoelen:** Alle sectoren, waaronder de landbouw, committeren zich aan meetbare reductiedoelen op sector- en bedrijfsniveau. Voor de landbouw is een emissiereductie van 42-46 procent in 2035 het streven, met een tussendoel in 2030.
- 2. Ruimte voor maatwerk en innovatie:** Ondernemers krijgen de tijd, middelen en ruimte om hun bijdrage te leveren via innovatie, verplaatsing, afschaling of vrijwillige beëindiging. Hiervoor zijn landelijke regelingen noodzakelijk.
- 3. Gebiedsgerichte aanpak:** Voor twee tot vijf zeer kwetsbare Natura 2000-gebieden worden verplichte maatregelen getroffen. Voor de overige gebieden geldt tot 2030 een vrijwillige aanpak, met de mogelijkheid tot aanscherping indien nodig.

Insteek Unie van Waterschappen

Als Unie van Waterschappen erkennen wij de urgentie van de opgave. Naast de vergunningverlening staan ook de natuur en de waterkwaliteit onder druk. De bouwstenen bieden perspectief: voor natuurherstel, voor woningbouw, én voor agrarische ondernemers die willen verduurzamen. Tegelijk hebben we als Unie – naast de inzet op stikstofreductie - nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de water- en bodemkwaliteit, en het voorkomen van afwenteling.

Voor de waterschappen is het ook belangrijk dat er weer ruimte komt in de vergunningverlening, zodat we zelf weer aan de slag kunnen met onder andere dijkversterkingsprojecten en KRW-maatregelen. De bouwstenen voor emissiereductie in de landbouw is dan ook een stap in de goede richting.

Het initiatief voor het maken van dit bouwstenendocument komt van LTO Nederland en IPO. Het Uniebestuur heeft gemeend dat het in het belang is van de waterschappen om hierin mee te gaan. Het tempo en de vertrouwelijkheid van de voorstellen lieten het niet toe dit vooraf af te stemmen met de leden. Tegelijk denkt het Uniebestuur dat deze eerste bouwstenen passen binnen de eerder afgegeven mandaten van de leden (zie hiervoor ook de op 13 juni 2025 in de

CWS vastgestelde notitie 'Watermaatregelen voor versneld natuurherstel - Propositie Unie van Waterschappen').

Bij de verdere uitwerking van dit eerste bouwstenendocument zullen de leden uiteraard worden betrokken, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Dit geldt uiteraard ook voor de tweede bouwstenennotitie over geborgd natuurherstel.

De publicatie van het bouwstenendocument heeft zoals verwacht geleid tot veel reacties. Die reacties waren overwegend positief, met name over de manier waarop we als mede-overheden samen met de voor dit onderwerp meest betrokken maatschappelijke partners (LTO en NAIK) een concrete stap naar voren hebben gezet. Natuurlijk waren er ook geluiden dat dit het stikstofslot niet openbreekt. Ook dat erkennen we, en dat is ook de reden waarom het een bouwstenendocument is. Voor echte oplossingen blijft een consistente koers van en doorpakken door de Rijksoverheid cruciaal. De Unie blijft zich daarvoor inzetten.

Bouwsteen voor geborgd natuurherstel

Naar verwachting volgt in oktober 2025 een tweede bouwstenendocument, gericht op geborgd natuurherstel, waarin ook hydrologische maatregelen een belangrijke rol zullen spelen. Deze bouwstenen moeten gaan bijdragen aan een langjarige basis voor zowel natuurherstel als de economie.

De vijf partijen die de eerste bouwstenen hebben opgesteld, zullen hierbij ook natuur- en landschapsorganisaties betrekken. Dit tweede bouwstenendocument is voor de waterschappen nog belangrijker dan de eerste bouwstenen, vanuit de verantwoordelijkheid die we hebben voor voldoende en schoon water, ook voor de natuur. De Unie zal bij het vormgeven van dit bouwstenendocument dan ook nauw betrokken zijn, zowel ambtelijk als bestuurlijk. We zullen hierbij ook de leden van de CWS, de adviesgroep landelijk gebied (de voormalige NPLG-kopgroep) en het ambtelijke netwerk landelijk gebied betrekken.

Tot slot

Samen kunnen we Nederland weer in beweging brengen – voor een gezonde woon- en leefomgeving, een robuuste natuur en een toekomstbestendige economie. Voor verdere vragen kunt u terecht bij Els van Bon (ebon@uvw.nl) van het Uniebureau.

Met vriendelijke groet,

Meindert Smallenbroek
Algemeen directeur